

SZERETTEM, MINDIG SZERETTEM A PARTOT

Beszélgetés Kánya Tamással

Kánya Tamás gyerekkora óta visszatérő vendége a Római-partnak, ám jó négy éve már egyedül való művésze is. Kőből, uszadékfából, ágakból-levelekből épít különös tárgyakat és lényeket, sok ezer embert készítetve megállásra és ámulásra a siető időben.

FOTÓ: OLÁH GERGELY MÁTÉ.

FOTÓ: KÁNYA TAMÁS

Művésznek tartja magát?

Nem, én nem...

Tiltakozzon csak, elég, ha mások annak tartják.

Mások annak tartanak, ez igaz. Ha valaki meghallja, hogy jártam az iparművészetire, akkor abban a pillanatban:

Ohhoó! De én egyrészt estire jártam, másrészt meg csak mint ötvös. Össze voltam zárva tizenöt-húsz szobrásszal és festővel, gondolom, ők kinőtték magukat. Nem is volt órám mint ötvös, úgyhogy én ott csak rajzolgattam. Munka után mentem oda, az úgy elég kemény volt. Reggel fél ötkor keltem, hét órát dolgoztam a pénzverdében, azután kettőkor bementem a suliba, és este nyolcig ott ültem. Azt hiszi mindenki, hogy a pénzverdében csak pénzt vernek, pedig az a részleg egész kicsi, a többiben ezüstárut, aranyárut, szóval minden ilyesmit csináltak, kitzűzőket, jelvényeket. Én ott voltam ötvös, nem is ötvös, hanem ezüstműves.

Szamovárokat, kelyheket, gyertyatartókat, nagyobb tárgyakat készítettem, amiket aztán külföldre vittek. Amikor onnan kikerültem, akkor lettem végül is ötvös, akkor kezdtem ékszereket csinálni, amiket már én is terveztem. Teljesen új ezüstkollekciókat rajzolgattam és készítettem.

Ebből próbált élni, tehát árulta is ezeket?

Igen, ebből tők jól elvoltam. Egy cég felfigyelt rám, és náluk csináltam úgy 1996 és 2006 közt az ékszereket, ők meg az egész országban terítették. De már 1986 óta, vagyis szakmunkástanuló koromtól fogva dolgoztam, azután voltam katona is, volt minden.

Szóval, amit csinál, ez a partművészet – így mondom, mert önre nézve ez tűnik a pontos megnevezésnek – inkább egyfajta magánéleti szelep-ötlet volt?

Teljesen.

Mikor kezdődött? Egyáltalán hogy jutott eszébe, hogy hova menjen?

Békásmegyeren lakom és laktam, és korábban is lejártam a Rómaira. Szerettem, mindig szerettem a partot. Nagyon szeretek fotózni, és végigfotóztam a Rómaid. Mindent lefotóztam, amit láttam: kacsát, fát minden szögből, aztán fölmentem az internetre is képeket nézni.

Azt láttam, hogy egyforma az egész, mindenki ugyanazt fotózza, és meguntam ezt. Arra gondoltam, hogy kéne csinálni valamit, amitől mondjuk Szentendrén az a nagyon szép naplemente kicsit más lesz. Akkor már gyűjtöttem itt a kavicsokat, uszadékfákat, aztán félrevonultam, és egyszer elkezdtem csak úgy rakosgatni őket. Kövekből odaépítettem valamit, hogy milyen jól nézne ki egy-két kőoszlop és úgy a naplemente. Úgyhogy végül is témát csináltam magamnak. Köveket kezdtem egymásra rakosgatni, kompozíciókat csinálni, és azok mellett fotózni a partot. Így kezdtem el...

Tehát ha jól értem, nagyon sokáig nem is nevezte nevén dolgot, mert nem ez izgatta.

Akkor még nem tudtam, mi ez.

Nem tudta, hogy a világon más is csinál ilyet, és azt hívják is valahogy?

Nem, nem tudtam, fogalmam nem volt róla. Építettem magamnak két kőfotelt meg egy kis kőasztalt ott, ahol mi is találkoztunk először, a part déli végén, azokban ücsörögtem mindig, és építettem magamnak három-négy kőoszlopot. Nem döntötték össze. Úgy két-három napig állt, aminek nagyon örültem. Azután egyre többet építettem. Egyszer, amikor lementem, találtam a fotelnál, a kis asztalon egy tollat és egy összehajtott papírost. Kihajtogattam, és tele volt írva, mint egy vendégkönyv. „Itt jártunk, Tóthék, nagyon tetszik, gratulálunk.” Követke-

ző bejegyzés... – és tele volt irkálva. Még azt is írta valaki, hogy hazafutott ezért a tollért, hogy ő is írjon valamit. Nem tudták, hogy ki csinálja, de leírták, hogy mennyire tetszik ez nekik. Úgyhogy annyira lelkesített engem, hogy egyre több ember nézegette, hogy beindult a dolog. Ott már egy olyan komoly kiállítás készült el, amelyet máshol nem találni. Utóbb láttam, hogy léteznek land art össze-jövetelek, amikor összejönnek a világ négy tájáról, és tizenöt-húsz fős csoportok építenek ilyesmit. De így, hogy egyedül készíti valaki, és maradandó is, ilyen tudtommal nem készült még sehol. Szóval így indult el a dolog, aztán kinőtte magát, és egyre több ember jött oda, főleg amikor az interneten is megjelentem, mert kezdettől mindenki fotózott, és fölítették a képeiket. Ez 2013 őszén volt. Akkor még nem tudtam, hogy mi ez, csak élveztem, hogy követet, uszadékfákat állítgatok, és apróbb kövekből különféle kompozíciókat csinállok. És akkor egy hónap után odajött egy fiatal lány, és mondta, hogy úgy szereti ezt a land artot, és hogy ez mennyire szép. Én pedig megkérdeztem tőle, hogy micsodát? Elmagyarázta, és lefordította nekem a szót, és mesélt, hogy ez milyen nagy művészeti ág, én pedig otthon utánanéztam, és így tudtam meg, hogy amit csinállok, az végül is a land arthoz tartozik.

De ugye jól tudom, hogy maga is lefotózta mindenét, a legelső dolgoktól fogva?

Igen, minden ott van a honlapon. De csak a fotelebbe több ezer ember ült bele, és lefotózta magát. Napernyő volt fölöttük, uszadék ágakból. Az internet tele van ilyen képekkel, hogy ott ülnek meg állnak a kő kertben.

Tehát nemcsak az a képanyag van fönt, amit ön készített a munkáiról, hanem egy óriási civil rész, az odalátogatók képei is?

Most már nemigen, mert már abbahagytam a kertet. A kezdeti időkből valóban az érdeklődőknek köszönhettem az ismertséget, mert ők reklámozták úgy, hogy felfigyelt rá a média is. Nem szerettem a facebookot, ma sem szeretem, de sokan érdeklődtek, hogy hol nézhetik meg a fényképeket. Ezért végül meg kellett csinálnom egy honlapot és egy közösségi oldalt. Hihetetlen, hogy hirtelen mennyi embert elértem, hogy fölteszek egy fotót, és pillanatok alatt több ezer embert elérek vele! Emlékszem, egy alkalommal lementem, és almát szedtem a Rómain. Elkezdtem eszegetni, de nem tudtam megenni, és letettem öt darab almát egymás mellé, majd otthagytam őket. Hazajöttem feltölteni a fotókat, és egy óra múlva, mire bekapcsoltam a gépet, a facebookon már fent volt az öt darab alma...

Más által lefotózva...

Más már lefotózta, fölítette, és már megjelent egy blogban, hogy most voltak ott, és hogy mennyire látványos és mi-egyéb. Végül tehát a sok látogatónak és a bloggereknek köszönhettem, hogy szétküldték a dolgaikat a világba, és iszonyatosan nagy reklámot csináltak a munkáimnak.

Ebből elég egyenesen és hamar következett, ha jól rekonstruálom, hogy személyében is elkezdtek ismerni, és mások, akik ezt csinálják a világon, kezdték fölvenni Önnel a kapcsolatot.

FOTÓ: KÁNYA TAMÁS

Igen, a facebookon keresztül. Én fölraktam a képeimet, mások megosztották, láttam, hogyan terjednek. Én is elkezdtem nézni mások munkáit, és felfigyeltem rá, hogy vannak land art csoportok, amelyeknek a tagjai összejönnek, és készítenek uszadékfákból ezt-azt. Nem akartam írni nekik, nem akartam én lépni feléjük, mert azt gondoltam, hogy majd ők megtalálnak. Végül örültem, hogy két-három hónap múlva tényleg mindenki jelentkezett, akinek a munkái tetszettek. Szóval jólesett, hogy írtak nekem és gratuláltak, úgyhogy végül így most kapcsolatban vagyok mindenkivel, aki az interneten elérhető land art művész.

Mi a land art létmódja a világban, vannak mondjuk virtuális kiállítások?

Nincsenek, ez szétszórva létezik.

Mert nem lehet elvinni a dolgokat a helyükről?

Nem lehet. Ez pár óráig, pár napra szól, kint a természetben. Aki beviszi terembe – vannak ilyenek –, az meg is öli a lényegét. És nem is érdemes, mert akkor már nem több, hanem jóval kevesebb ember látja, az a húsz fő, aki általában elmegy egy ilyen megnyitóra, és abból is ugye tíz rokon. Arra viszont, én legalábbis így látom, továbbra is nagy az igény, hogy a saját helyükön lássák, amint megépítem a dolgokat, és bármikor utána is megnézhesék őket.

Azért bontja szét a kompozíciókat, hogy megkímélje őket a mások általi szétrombolástól?

Persze, illetve amikor apró kavicsokból csinállok kompozíciókat, amelyeket évekig gyűjtöttem, és húsz perc alatt eltűnnének, azokat nem hagyom ott. Az anyag nekem kell. Ha azután legközelebb megyek, megint csinállok belőlük valamit. Még amikor oszlopokat építtek, akkor is jóval több idő összeválogatni a köveket, mint megépíteni, és ha odamegy valaki, az szétdobálja őket. Ha viszont én bontom le, ott maradnak, és legközelebb más kompozíciót tudok összeállítani belőlük. Amikor például a jégoszlopokat megcsináltam, megdöbbentem, hogy mennyire eleven rájuk az igény. Abban a három napban, amíg álltak, fölrakta a HVG, kikerült a Startlapra, és úgy néz ki, hogy nagyon nagy reklámot csináltak neki. Több százezer embert elértem akkor. Egész megdöbbentem, próbáltam nézni a számlálón, de kiakadt, és csak tippelni tudok, hogy olyan három-négyszázezer emberhez jutott el. Iszonyatosan nagy hír lett, kikerült még Németországba, a ZDF híradójába is. A nevemet nem mondták, csak hogy ismeretlen művész a Duna-parton kihasználta a jégzajlást. Egyébként az M1-től vették át, akik csináltak velem egy hosszabb beszélgetést, amit nem adtak le, csak ezt a pár képet.

Az oszlopok maguktól olvadtak el, vagy szétverték őket?

Három napig voltak meg, utána úgy elolvadtak, hogy másnap a nyomát se lehetett már látni az egésznek. Jöttek az emberek hétvégén, és kérdezték, hogy nem tudod, hol vannak azok a jégoszlopok? Hát, mondom, itt voltak, de elolvadtak. Egy hetven éves néni elővette a tabletjét – ez

is úgy tetszett, hogy kivett egy tablettát a táskájából –, és mutogatta, hogy itt voltak. Mondom, elolvadtak, higgye el. Akkor jöttem rá, hogy továbbra is milyen igény lenne a kőkeretre. Annak idején volt olyan hétvége, amikor elkezdtem számolni az embereket. Úgy nyolcszáz-kilencszáznál abbahagytam, mert már nem bírtam, és akkor még csak délután egy óra volt. De volt olyan nap is, amikor kijött 1500–2000 ember. Akkoriban kezdtem a neten kérdezősködni, hogy egy múzeumba mennyien mennek be, ki hova megy, és egy szobrász írt nekem, hogy nem akarja elhinni, mit értem el. Ha kiállítása volt, és betévedt ötven ember, akkor már boldog volt. Több műsor is megkeresett, egyre többen figyeltek fel rám, és vitték a hírt. Akkor jöttem rá, hogy a média úristen.

Őn volt az első land art művész itthon?

Azt hittem, hogy én vagyok, de amikor elkezdtem nyomozgatni, kiderült, hogy sokan vannak, munkákat viszont nem láttam, csak neveket. Találtam egy-kettőt, de nem tartom land art művészeknek őket, mert amiket csinálnak, az számomra nem land art. Hogy ásnak egy gödröt, ráraknak keresztbe egy fát, lefotózzák, és adnak neki valami címet, hogy Anyaság vagy Elmúlás.

Olyan esetben belefutott, hogy valaki az ön képeiből próbált pénzt csinálni?

Persze, abból volt is problémám, szoltam is miatta. Azért nem szólok, amikor magánszemélyek fölteszik maguknak, meg blogokat írnak – még örülök is neki, ha ott a nevem, mert ő végül is rólam ír. De amikor például egy cég, egy lakópark vagy jogastúdió reklámjában láttam a fényképet megvágva és – ami külön idegesít – nyomtatásban, azért már szoltam. Pofátlanságnak tartom, hogy még a nevemet sem írják ki. És érdekes, hogy ezt csak a magyarok csinálják.

És mi lett, elérte ügyvéd útján, hogy fizessenek, vagy annyiban maradt az egész?

Egy alkalommal sikerült megállapodnom. Mondtam, hogy én nem tudok elmenni ügyvédhez, elnézést kértek,

hogy hibát követtek el. Amúgy nem csak az én képet lopták el, ott volt még vagy három-négy fotóművész, akiknek a fotóit leszedték, ők is ki voltak akadva, úgy-hogy végül velük megállapodtam.

Meg sem próbálkozott szerepelni, pénzt keresni mégis-csak a munkáival, és kicsit külföldön is futtatni magát?

Kellene, tudom, tisztában vagyok vele, de annyira nem érdekel a dolognak ez az oldala! Meg kellene tanulnom angolul, aztán kimenni, felfuttatni magamat, és üzletet csinálni, hogy pénzt lássak belőle – de ez engem nem érdekel. Én csak szeretnék nyugodtan dolgozni.

FOTÓ: KANYA TAMÁS

Még évtizedei vannak, ha minden úgy alakul, ahogyan az emberi életben várható. Hogyan akarja ezt tovább csinálni, motoszkál önben valami változékényszer, vagy kielégíti az, hogy kimegy és épít?

Kielégít, igen, kielégít, ez nekem a boldogság. Én nem akarok hatalmas művész lenni, mert tudom, milyen felelősséggel jár az. Láttam az ötvös barátaimon, akik lótnak-futnak, és most ők irigyelnek engem, hogy jó, nekem mennyi szabadidőm van. Azért van ez így, mert tudom, hogy hol a határ, és hogyha belekerülök a mókuserékbe, akkor vége. Ha valahogy továbblépek, akkor többen fogják a nevemet jegyezni, de hát így is jegyzik. Egyébként sokan nem tudják, hogy külföldön erre meditációs csoportokat szerveznek: az ember beül, kiegyensúlyozza a köveket, és megtalálja a középpontot. Egy ilyen meditáció borzasztó jó érzés, nem tudom szavakkal elmondani. Olyan, mint ami-

„Én is élvezem, hogy leülök, és nincs körülöttem senki, csak megcsinálom kövekből, ami jön – ez engem kielégít.”

kor egy mandala készül. Korábban is a szerzetesek leültek, és több napig csináltak egy mandalát, közben pedig megtalálták a lelki békét és nyugalmat. Én is élvezem, hogy leülök, és nincs körülöttem senki, csak megcsinálom kövekből, ami jön – ez engem kielégít. És az is jó érzés számomra, hogy a képeimet meg tudom mutatni, és nagyon sok emberhez el tudom juttatni; visszajelzéseket kapok, hiszen napi szinten rengeteg ember hálálkodik, és nem találnak szavakat. Megkeresett például Szentendrén egy tanár, írt nekem, hogy nyáron az iskolás, napközis csoportokhoz kijönnek-e a patakhoz valamit csinálni velük. Kimentem. Hozott tíz kisgyereket, öt-hatévestől a tíz-tizenhárom évesig. Előtte már megmutatta nekem a videóimat, a képeimet, ráhangolta őket a dologra. Ott jöttem rá, hogy mennyire fogékonyak a gyerekek. Nagyon élvezték, hogy ilyet lehet csinálni, hogy a köveket nem csak dobálgatni meg rugdosni lehet, hanem elkezdtek belőlük

FOTÓ: OLÁH GERGELY MÁTE

FOTÓ: KÁNYA TAMÁS

ők is építgetni. Utóbb a sétálók is mesélték, hogy már nem hajigálják a köveket, hanem játszanak a patakban, és próbálnak gallyakból építeni valamit.

A kőkeretet végül is miért számolta fel az első idény sikere után?

Ebbe nem akarok belemenni, hogy a kőkeretet miért hagytam abba, ez borzasztó. Egyszer kiborultam, és leírtam az interneten, hogy borzasztó fárasztó ezt csinálni. Mert mindenkinél azt láttam, felnőttél-gyereknél, hogy meg akarják fogni, fogdosni a dolgokat. Hiába tettem ki táblákat, hogy „Land art installáció!”, „Szabadtéri kiállítás!”, „Nem játszótér!”, „Ne nyúljon hozzá, ki van egyensúlyozva!”, „Ne tegyél még egy követ a tetejére!” Mert ha mindenki hozzányúl, összedőlhet egy pillanat alatt. A végén már kettő méterenként raktam ki táblákat: „Ne nyúlj hozzá! Ne nyúlj hozzá!” És még így is, ahogy oldalt megálltam, csak azt láttam húsz méteren keresztül, hogy itt egy kéz, ott is benyúl valaki... nem bírták nem megérinteni őket. Kisgye-

reket ültettek melléjük, nekem pedig remegett a gyomrom. Kétféle oszlop, ki van egyensúlyozva, mondom, ledől, ráesik a gyerekekre. Odamentem, udvariasan szóltam, napi szinten, ötpercenként elmagyaráztam, hogy nagyon veszélyes, ha leesik a kő. Sokszor visszaszóltak, hogy ki vagyok én, ez közterület, és ők azt csinálnak, amit akarnak. Szóval azért hagytam abba, mert belefáradtam, és egyszerűen elegendő lettem az emberekből. Szinte szabadtéri teremőr, biztonsági őr lettem. Én pedig nem ez vagyok, nem akartam egész nap ott állni és figyelni, küszködni az emberekkel. És akkor lebontottam mindent. Elmentem, és attól kezdve az emberek még hónapokig jöttek, hogy szeretnék megnézni. Sokan még mindig azt hiszik, hogy ez egy állandó kiállítás, hogy folyamatosan odajöhetnek, és nézhetik, mert nincs mindenki fönt a neten. Nehéz elmagyarázni nekik, hogy ez nem egy maradandó dolog. Megszokták a kőkeretet, és látni szeretnék.

ZEKE GYULA